

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)

М. В. Афанасьєв

Податкова політика та податкове регулювання

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань   07 Управління та адміністрування
Спеціальність   071 "Облік і оподаткування"
Освітній ступінь   третій (освітньо-науковий)

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

базова
українська

Завідувач кафедри митної справи та оподаткування

Тищенко В. Ф.

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2018

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри митної справи та оподаткування
Протокол № 1 від 22.08.2018 р.

Розробник:

Іванов Ю.Б., д.е.н., проф. кафедри митної справи та оподаткування

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни:

Податкова політика займає особливе місце серед важелів державної економічної політики. Саме за допомогою інструментів податкового регулювання держава гармонізує інтереси платників податків із загальнонаціональними інтересами, здійснює вплив на економічну поведінку суб'єктів господарювання в пріоритетних напрямках соціально-економічного розвитку.

Під час засвоєння даної дисципліни студенти вчаться застосовувати на практиці теоретичні знання з економічної теорії, макроекономіки, податкової системи, знаходити можливі шляхи вирішення поставлених проблем в сфері податкового регулювання, а також розвивати навички творчої праці та самостійного мислення.

Програму навчальної дисципліни розроблено у відповідності до вимог стандарту вищої освіти на базі освітньо-професійної програми підготовки магістра. Враховано рекомендації щодо компетентнісно-орієнтованого підходу до навчального процесу.

Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота студентів з економічною літературою, нормативними актами та інтернет-джерелами.

Мета навчальної дисципліни: формування системи теоретичних знань і прикладних навичок щодо формування податкової політики країни, організації податкового регулювання економічних та соціальних процесів, механізму дії окремих інструментів податкового регулювання, а також особливостей реалізації регулюючої функції податків в системі оподаткування України.

Основними завданнями дисципліни є: вивчення взаємозв'язку податкової політики з макроекономічними процесами в ринковій економіці; вивчення фіскального механізму податкової політики та теоретичних основ податкового регулювання; осмислення значення податкової політики держави в контексті світового розвитку; виявлення основних глобалізаційних тенденцій оподаткування та сучасних проблемних аспектів податкового реформування в зарубіжних країнах; теоретичних основ та передумов податкового регулювання, механізму впливу оподаткування на фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання, макроекономічні та соціальні процеси, принципів запровадження податкових пільг, специфіки застосування окремих інструментів податкового регулювання для податкової підтримки сталого розвитку економіки, стимулювання підприємницької активності населення, захисту національного товаровиробника, стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності, раціонального використання ресурсів, розвитку соціальних процесів.

Денна форма навчання

Курс	2А	
Семестр	3	
Кількість кредитів ECTS	5	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	18
	практичні	20
Самостійна робота	112	
Форма підсумкового контролю	іспит	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Макроекономіка	Податковий менеджмент
Податкова система	
Податкове адміністрування та контроль	
Сучасні економічні теорії	
Історія економічних теорій та концепцій	

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність аналізувати та визначати специфіку податкової політики на сучасному етапі розвитку України	Знати сутність понятійного апарату податкової політики. Знати основні тенденції побудови й розвитку податкових систем економічно розвинених країн світу. Уміти аналізувати тенденції розвитку податкової політики розвинених країн світу. Уміти виявляти можливість адаптації до вітчизняних умов запозичень із світової практики оподаткування. Уміти формулювати перспективи податкової політики в контексті світового досвіду.
Здатність до обґрунтування та вибору доцільного інструментарію податкового регулювання	Знати принципи державного регулювання, податкової політики та податкового регулювання. Уміти відтворювати види інструментів податкового регулювання та їх класифікацію. Знати переваги та недоліки спеціальних галузевих режимів, спеціальних економічних зон та територій пріоритетного розвитку. Знати сутність та зміст податкових пільг, види податкових пільг та їх класифікацію. Уміти аналізувати та передбачати податкові наслідки застосування окремих інструментів податкового регулювання. Уміти розробляти методичні підходи до визначення доцільності застосування окремих інструментів податкового регулювання. Уміти здійснювати розрахунки втрат бюджету від використання податкових пільг. Уміти визначати доцільність та розраховувати соціально-економічну ефективність застосування конкретних засобів податкового регулювання.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи податкової політики

Тема 1. Соціально-економічний зміст податкової політики

Класифікація підходів, що розрізняються в трактуванні поняття «податкова політика», та їх характеристика. Рівневі різновиди поняття «податкова політика». Визначення терміну «державна податкова політика». Характеристика цілей державної податкової політики. Подвійний характер податкової політики. Місце податкової політики в сукупності інших видів державних політик. Визначення поняття «державне регулювання економіки».

Тема 2. Наукова парадигма податкової політики.

Характеристика принципів формування сучасної податкової політики. Поняття «ефективна податкова політика» і «справедлива податкова політика». Критерії ефективної і справедливої податкової політики (критерій Парето, критерій ефективності Калдора – Хікса), ефективність і справедливість як конкуруючі та як взаємозалежні принципи. Підходи до визначення, методи оцінки й показники податкового навантаження

Тема 3. Інституціональне забезпечення формування та реалізації податкової політики

Сутність податку у рамках інституціональної парадигми. Значення концепції суспільних благ при розгляді питань оподаткування. Характеристика витрат, пов'язаних з функціонуванням механізму оподаткування. Найважливіші шляхи зниження трансакційних витрат оподаткування. Напрямки модернізації державної податкової служби.

Тема 4. Напрямки і форми реалізації податкової політики.

Сутність понять тип, модель та форма податкової політики. Моделі податкової політики: максимальних податків; мінімальних податків; розумних податків. Методи та інструменти податкової політики, що застосовуються сучасної світової практиці. Зміст основних стадій податкової політики.

Тема 5. Проблемні аспекти функціонування податкової політики.

Проблеми узгодження податкової політики з іншими складовими державної економічної політики: бюджетною, монетарною, борговою тощо. Іноземний досвід та вітчизняна практика координації податкової політики з іншими складовими державної економічної політики на різних рівнях. Структура податкової системи та її вплив на темпи економічного зростання. Регіональні аспекти податкової політики.

Тема 6. Перспективи уніфікації податкової політики в контексті глобалізаційних процесів.

Основні тенденції розвитку податкових політик в контексті глобалізації. Конвергенція національних податкових систем. Сутність міжнародної податкової конкуренції. Основні фактори, що спричинили її появу. Форми міжнародної податкової конкуренції: сумлінна (рівноправна) та згубна (несумлінна). Протидія згубній податковій конкуренції. Анти-офшорне регулювання як важливий елемент міждержавного співробітництва. Рівні податкової гармонізації: міжнародний, регіональний, державний (національний). Методологічна платформа правової системи ЄС: уніфікація та гармонізація. Завдання, принципи та характерні риси податкової гармонізації в країнах ЄС. Керівні органи. Гармонізація прямих і непрямих податків.

Тема 7. Стратегія податкового реформування і трансформація податкової політики.

Податки як інституція забезпечення економічного розвитку. Вплив оподаткування доходів на трудову активність економічних агентів та їх рішення щодо розподілу доходу на споживання і накопичення (заощадження) як основа важливих макроекономічних ефектів податкової політики. Взаємозалежність між обсягами державного втручання в економіку та темпами економічного зростання. Часові лаги практичної реалізації податкової політики: лаг розпізнавання, адміністративний лаг, лаг функціонування. Напрями податкового антикризового регулювання в сучасній

світовій практиці. Загальні риси податкового регулювання в антикризових програмах регулювання економіки країн світу.

Змістовий модуль 2. Податкове регулювання соціально-економічних процесів

Тема 8. Сутність та місце податкового регулювання в системі державного регулювання економіки

Регулююча функція оподаткування як основа податкового регулювання. Сутність та зміст податкового регулювання як процесу, складової державного регулювання економіки та податкової політики. Баланс інтересів держави та платників в податковому регулюванні. Еволюція поглядів на податкове регулювання в контексті розвитку теорії оподаткування. Система принципів податкового регулювання. Завдання податкового регулювання соціально-економічних процесів на макро- і мікрорівні.

Тема 9. Система інструментів податкового регулювання

Ознаки класифікації інструментів податкового регулювання. Системні; комплексні та локальні (елементні) інструменти податкового регулювання – загальна характеристика, досвід застосування, переваги та недоліки.

Тема 10. Податкові пільги та їх класифікація

Сутність та визначення терміну «податкова пільга». Принципи встановлення податкових пільг. Підходи до класифікації податкових пільг: за характером цілей державної економічної політики; за призначенням; за цільовим використанням звільнених від оподаткування коштів; за суб'єктом впливу; за тривалістю дії; за компетенцією встановлення та масштабами застосування; за елементами податку (за формою надання).

Тема 11. Механізм впливу податкового регулювання на розвиток національної економіки

Вплив оподаткування на структуру економіки. Податкове регулювання розвитку сектору малого підприємництва. Податкова підтримка окремих галузей економіки. Спеціальні режими оподаткування сільськогосподарських товаровиробників. Взаємозв'язок оподаткування і конкурентоспроможності на рівні товару, товаровиробників та національної економіки. Механізм впливу прямих та непрямих податків на конкурентоспроможність в залежності від обраної суб'єктом господарювання конкурентної стратегії. Конкурентні переваги, що зв'язані з оподаткуванням. Податкові важелі розвитку депресивних регіонів. Світовий досвід регіональних податкових преференцій. Можливості місцевого самоврядування щодо стимулювання соціально-економічних процесів засобами податкової політики.

Тема 12. Податкова підтримка інвестиційних та інноваційних процесів

Роль оподаткування в формуванні сприятливого інвестиційного клімату. Життєвий цикл інноваційних та інвестиційних процесів та необхідність податкової підтримки суб'єктів інноваційно-інвестиційної діяльності. Система інструментів податкового регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку. Загальні вимоги до податкових пільг в сфері інноваційної діяльності.

Тема 13. Стимулювання підприємницької активності та ефективності виробничо-господарської діяльності платників податків засобами податкової політики

Податкове стимулювання створення та розвитку суб'єктів господарювання. Можливості оподаткування щодо стимулювання пропозиції та попиту. Оподаткування та дивідендна політика господарських товариств. Податкові аспекти раціонального використання природних ресурсів.

Тема 14. Податкове регулювання соціальних процесів та соціальної інфраструктури підприємств

Оподаткування як засіб зменшення соціальної напруженості в суспільстві. Роль оподаткування в формуванні середнього класу та вирівнюванні доходів населення. Податкова підтримка функціонування та розвитку соціальної інфраструктури підприємств. Регулятивні механізми оподаткування прибутку підприємств. Пільги з ПДВ, пов'язані з об'єктами соціальної інфраструктури. Вплив оподаткування на забезпечення ефективної зайнятості населення. Податкові важелі соціальної підтримки осіб з обмеженими можливостями.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, лабораторних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту складати іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час практичних і лабораторних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання; здатність проводити критичну та незалежну

оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Завданням екзамену є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами. Кожен екзаменаційний білет складається із 5 практичних ситуацій, які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет включає два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання, які оцінюються відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну. Студент не може бути допущений до складання екзамену, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі не досягла 35 балів. Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент добирає залікові бали.

Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25. Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля		Лекційні заняття	Практичні заняття	Презентація	Тестування	Письмова контрольна робота	Усього	
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи податкової політики	Тема 1. Соціально-економічний зміст податкової політики	1-2 тижні	1	1			2	
	Тема 2. Наукова парадигма податкової політики	3-4 тижні	1	1		3	5	
	Тема 3. Інституціональне забезпечення формування та реалізації податкової політики. Тема 4. Напрямки і форми реалізації податкової політики	5 тиждень	1				7	8
	Тема 5. Проблемні аспекти функціонування податкової політики	6-8 тижні	1	2		3		6
	Тема 6. Перспективи уніфікації податкової політики в контексті глобалізаційних процесів. Тема 7. Стратегія податкового реформування і трансформація податкової політики	9-10 тижні	1	1				2
	Тема 8. Сутність та місце податкового регулювання в системі державного регулювання економіки	11-12 тижні	1	1			7	9
Змістовий модуль 2. Податкове регулювання соціально-економічних процесів	Тема 9. Система інструментів податкового регулювання	13 тиждень	1				1	
	Тема 10. Податкові пільги та їх класифікація	14 тиждень	1	1		3	5	
	Тема 11. Механізм впливу податкового регулювання на розвиток національної економіки. Тема 12. Податкова підтримка інвестиційних та інноваційних процесів	15 тиждень	1	1			7	9
	Тема 13. Стимулювання підприємницької активності та ефективності виробничо-господарської діяльності платників податків засобами податкової політики Тема 14. Податкове регулювання соціальних процесів та соціальної інфраструктури підприємств	16-17 тижні	1	1	11			13
	ІСПИТ							40
	Усього			10	9	11	9	21

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

5. Рекомендована література

Основна:

1. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій: Навчальний посібник / Під редакцією д-ра екон. наук, проф. Ю. Б. Іванова, д-ра екон. наук, проф. Майбурова І. А. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2010. – 492 с.

2. Проблеми розвитку податкової політики та оподаткування: Монографія / За заг. ред. проф. Ю.Б. Іванова. – Х.: ВД „ІНЖЕК”, 2007. – 448 с.

3. Податкове регулювання соціального розвитку: світовий досвід та тенденції в Україні [Текст] : монографія / Ю. Б. Іванов, О. М. Тищенко, О. В. Грачов та ін. ; за заг. ред. Ю. Б. Іванова. – Х. : ФОРМ-АЛЕКСАНДРОВА К. М.; ВД "ІНЖЕК", 2012. – 496 с.

4. Соціальні аспекти податкової політики : монографія / Ю. Б. Іванов, О. М. Тищенко, О. В. Грачов та ін. ; за заг. ред. екон. наук, професора Іванова Ю. Б. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 304 с.

Додаткова:

5. Налоговые льготы. Теория и практика применения: монография/ Под ред. И.А. Майбурова, Ю.Б. Иванова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2014. – 487 с.

6. Уклонение от уплаты налогов. Проблемы и решения : монография для магистрантов / [под ред. И. А. Майбурова, А. П. Киреенко, Ю. Б. Иванова]. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2013. – 383 с.

7. Экономика налоговых реформ : монография / [под ред. И. А. Майбурова, Ю. Б. Иванова, Л. Л. Тарангул]. – К.: Алерта, 2013. – 426 с.

8. Бюджетная поддержка и налоговое стимулирование национальной экономики Украины: монография / [под. ред. Л. Л. Тарангул]. – Ирпень; К. : Феникс, 2012. – 532 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

9. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI / Редакція від 04.10.2018 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/2755-17>

10. Офіційний сайт ДФСУ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>

11. Вісник. Офіційно про податки. Офіційне видання Державної фіскальної служби України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua>

12. Ліга:Закон. Інформаційно-аналітична екосистема для бізнесу в Україні. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ligazakon.net>